

Yhteistoiminnallisuus YVAssa

Webinaari 7.9.2022

- *Webinaarin avaus – Maarit Korhonen, YVA ry.*
- *Mitä yhteistoiminnallisuus tarkoittaa ja miksi se kannattaa?* Prof. Lasse Peltonen, Itä-Suomen yliopisto
- *Yhteistoiminnallisuus YVA-lainsäädännössä,* Prof. Ismo Pölönen, Itä-Suomen yliopisto
- *Kommenttipuheenvuoro ja avaus keskusteluun,* prof. Rauno Sairinen, Itä-Suomen yliopisto
- Keskustelua

Esittäytymiskierros

- Kirjoita CHATtiin:
 - 1) kuka olet
 - 2) mistä tulet
 - 3) mikä kysymys mielen päällä tänään?

Mitä yhteistoiminnallisuus tarkoittaa ja miksi se kannattaa?

Lasse Peltonen
Itä-Suomen yliopisto

YVA ry Webinaari 7.9.2022

CORE – hanke

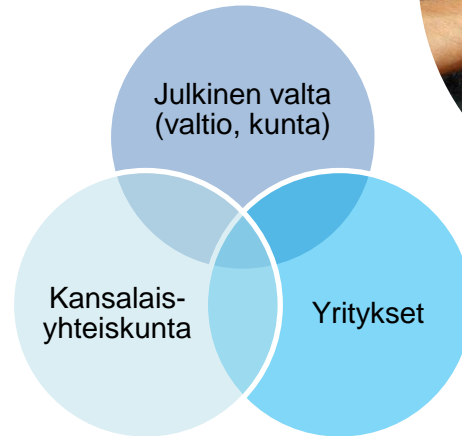
- Yhteistoiminnallisia ratkaisuja sirpaloituvien yhteiskuntien ongelmiin – käänne yhteishallintaan ympäristöpäätöksenteossa (CORE)
- tutkii ja kehittää **julkisen vallan, kansalaisten ja yritysten välistä yhteistoimintaa** ympäristösuunnittelussa ja – päätöksenteossa.
- Monitieteinen konsortio – 5 yliopistoa / tutkimuslaitosta
- Rahoittaja: Strategisen tutkimuksen neuvosto / Suomen Akatemia, Ohjelma “Muuttuva yhteiskunta ja aktiivinen kansalaisuus”, 4,1 M€
- Kesto 4,5 vuotta 1.10.2017 – 28.2.2022

*Ohuesta
osallistumisesta
yhteiseen
ongelmanratkaisuun*

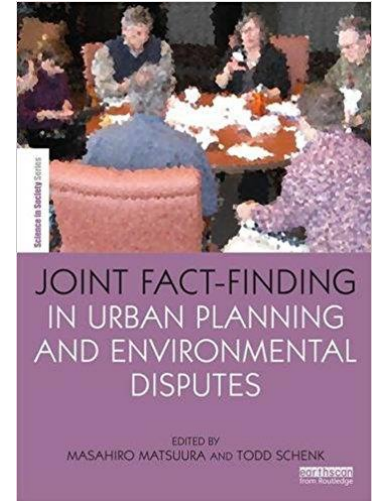
Miksi yhteistoiminnallisia menetelmiä tarvitaan ympäristöongelmien ratkaisuun?

Kompleksisuuden ja keskinäisriippuvuuden haaste: kun mikään taho ei pysty ratkaisemaan luonnonvara- ja ympäristöhallinnan haasteita yksin.

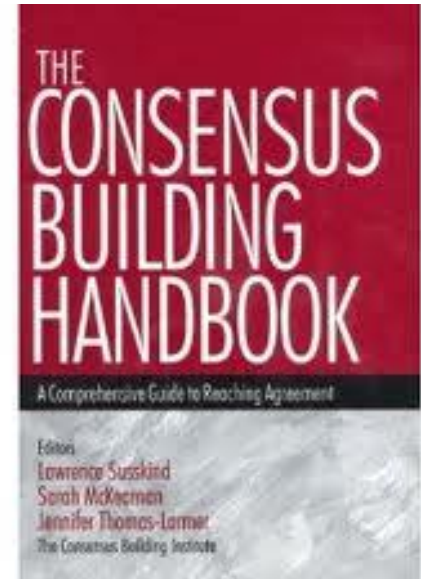
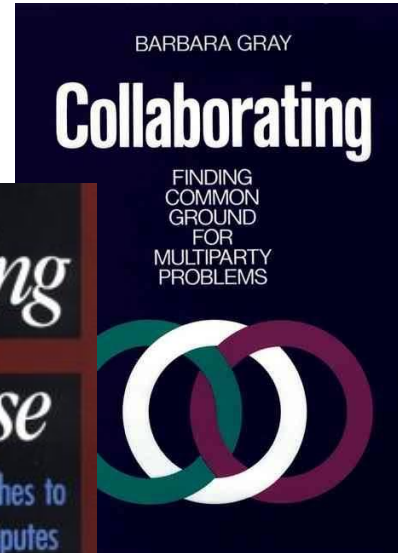
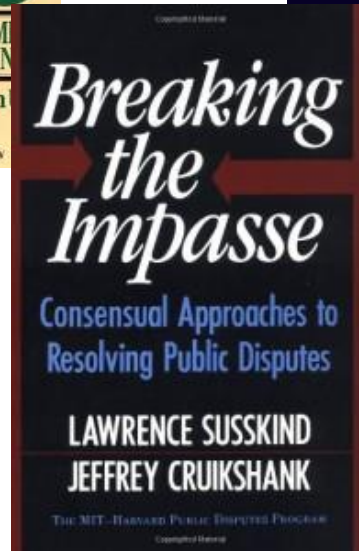
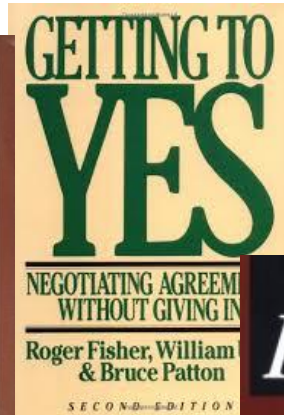
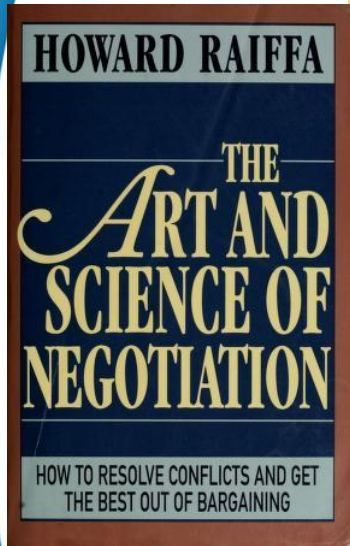
Ajankohtainen haaste: tieteellinen ja asiantuntijatieto vaikeuksissa

- Rationalistisen tieteellisen suunnittelun aika on ohi; virallista totuutta ja data ei enää hyväksytä hiljaisesti
- Asiantuntijoiden ja heidän tarjoamansa tiedon uskottavuus kyseenalaistetaan yhä useammassa tilanteissa
- Uutta on jopa avoin vihamielisyys tiedettä kohtaan
- Suunnittelussa ja päätöksenteossa joudutaan usein käsittelemään kilpailevia ja ristiriitaisia “faktoja” – asiantuntijoiden kaksintaistelut
- Päätöksentekijät ja sidosryhmät epäilevät ettei tekninen tieto vastaa heidän intresseihinsä eikä johda mielekkäisiin lopputuloksiin suunnittelussa.

Joint fact finding in urban planning and environmental disputes / edited by Masahiro Matsuura and Todd Schenk. New York, NY : Routledge, 2017.

Taustaa: neuvotteluteoriasta konfliktinratkaisuun ja edelleen yhteistoimintaan (collaboration)

Mitä yhteistoiminnallisuus tarkoittaa?

Osallistuminen ympäristön suunnitteluun ja päätöksentekoon jää usein ns. konsultaation eli kuulemisen tasolle.

Yhteistoiminnallisuus tarkoittaa eri osapuolten tasaveroista roolia ja voimien yhdistämistä yhteisen ongelman (tai ristiriidan) ratkaisemiseksi.

Yhteistoiminnallinen käänne tarkoittaakin siirtymistä ohuesta osallistumisesta yhteiseen ongelmanratkaisuun.

Tiedonvälityksestä Yhteistoimintaan

Tiivistyvän vuorovaikutuksen tasot

Prosessin tarkoitus	Tiedon lisääminen ja kokoaminen	Kuuleminen, konsultaatio	Neuvot ja suositukset	Yhteinen päätöksenteko	Yhteinen Toimeenpano
Tavoite	Parempi ymmärrys ratkaistavista ongelmista, huolenaiheiden tunnistaminen	Palaute suunnitelmista ja ohjelmaluonnoksista poliittikalinjauksista, keskustelu toimintavaihtoehdoista	Sidosryhmien yhteiset suositukset esimerkiksi suunnitteluprosesseissa	Konsensuspäätökset yhdessä eri osapuolten kesken	Monen toimijan välinen sopimus yhteisestä toimeenpanosta
Esimerkki-prosessit	Tiedotustilaisuudet, Seminaarit, fokusryhmät	Työpajat, kuulemistilaisuudet, Yleisötilaisuudet, Dialogiprosessit	Politiikkadialogit, Työryhmät, neuvotaantavat komiteat, raadit, yhteistyöryhmät	Fasilitoidut neuvottelut, sovitteluprosessit, neuvotellut lupaprosessit, yhteinen tiedontuotanto	Strateginen suunnittelu, Kumppanuudet

Perinteiset osallistumisprosessit

Uudet ja kehittyvät yhteistoiminnalliset prosessit

Yhteistoiminnallisen hallinnan case-kohteita CORE-hankkeesta

- Yhteistoiminnallinen **metsäsuunnittelu** (case Jyväskylä)
- Sopimuspohjainen **kaivosyhteistyö** kunnan, yhtiöiden ja sidosryhmien välillä (Sodankylä)
- **Petopolitiikan** kehittäminen – case susikannan hoitosuunnitelma (MMM)
- Sidosryhmien yhteistyön kehittäminen **lainsäädäntöprosesseissa**, esimerkkinä rahankeräyslaki (OM)
- ”Collaborative Public Manager” –koulutus ja organisaatioiden **yhteistoiminnan kapasiteetin** kehittäminen (kunnat, maakunnat)
- **Kansalaisenergia** – murrosareenatyöskentely (TEM, YM)
- Green Deal **vapaaehtoiset sopimukset** ympäristöhallinnon eri yrityssektoreiden välillä (YM)

Yhteistoiminnallisten menetelmien sovelluksia tilanteen ja tavoitteen mukaan

Yhteistoiminnan tavoite

Tilanne:
yhteistoiminnan ajurit

	<i>Tiedon jakaminen</i>	<i>Toiminta</i>
<i>Mahdollisuuksien hyödyntäminen</i>	Jaetun tilannekuvan ja vision rakentaminen	Yhteisen strategian suunnittelu ja toimeenpano
<i>Konfliktien käsittely</i>	Dialogin avaaminen	Neuvoteltu ratkaisu

Missä yhteistoimintaa tarvitaan erityisesti?

- Siellä, missä mikään toimija ei pysty omin voimin ratkaisemaan käsillä olevaa ongelmaa – ratkaisuun tarvitaan muiden hyväksyntää, päätöksiä, osaamista tai resursseja.
- Tällaisia ovat hallinnon sektoreita ja organisaatioiden rajoja ylittävät suunnittelun, päätöksenteon ja toimeenpanon haasteet, esimerkiksi
 - luonnonvarojen hallinta
 - maankäyttötarpeiden yhteensovittaminen
 - kansainvälisten sitoumusten paikallinen toteuttaminen
 - uusien teknologioiden käyttöönotto
- Myös uusissa ja tunnistamattomissa tilanteissa / ongelmissa, joista ei ole vakiintuneita näkemyksiä eikä toimintakäytäntöjä

Edellytykset yhteistoiminnalle

- Valta on jaettua osapuolten välillä
- Osapuolet ymmärtävät olevansa riippuvaisia toisistaan
- Osallistuminen on vapaaehtoista
- Yhteistyö tähtää yhteiseen hyötyyn
- Osapuolten välille on mahdollista rakentaa luottamusta ja vastavuoroisuutta
- Osapuolilla on resurssit yhteistoimintaan (valmiiksi tai järjestetty kyseistä prosessia varten)
- Mukana on fasilitaattori huolehtimassa, että osapuolet jakavat vastuun prosessista ja lopputuloksista
- Järjestäjällä/ kokoonkutsujalla on tarvittavaa osaamista.

Hyötyjä eri ryhmille

Julkinen hallinto: tarvitsee perusteltuja ja laajasti hyväksytyjä päätöksiä ja resurssien yhdistämistä päätösten toimeenpanossa. Yhteistoiminta vähentää valittamisen tarvetta ja siten riskiä hankkeiden viivästymiselle.

Kansalaistoimijoille: mahdollisuuksia vaikuttaa. Yhteistoiminta laajentaa osallistujapiirejä, haastaa vakiintuneita osallistumisen muotoja (kuuleminen..), voi purkaa osallistumisen eliittikehiä.

Yritysten kannalta yhteistoiminta lisää hyväksyttävyyttä, rakentaa ns. sosiaalista toimilupaa, tukee kaava- ja lupamenettelyiden etenemistä. Konfliktien lieventäminen vähentää transaktiokustannuksia. Yhteistoiminnassa jaettu arvonaluonti ja muu kuin taloudellinen arvo tulee näkyväksi.

Yhteistoiminnassa **kaikkien** osapuolten ymmärrys sidosryhmiensä tavoitteista ja arvoista lisääntyy. Vaikutukset luottamukseen ja demokratian vahvistamiseen.

Esimerkki: CORE:n case Sodankylä

- Kiinnostuksen ja tutkimuksen kohteena paikallinen sopimus pohjainen yhteistyö kunnan, sidosryhmien ja kaivosyhtiöiden välillä
- Kaivossopimusmallien tutkimus, taustalla kansainväliset esimerkit ("Community Benefits Agreement" CBA)
- Tavoitteena tutkia kaivossopimusmallin ehtoja ja edellytyksiä: *Millainen olisi Suomessa toimiva kaivossopimusmalli?*

”Community benefit agreement” (CBA) – sopimus pohjaisen yhteistyön malli

- Sitovampi kuin yhtiöiden omat vapaaehtoiset vastuullisuusaloitteet (CSR), mutta joustavampi kuin perinteiset sääntelyn instrumentit
- Käytetty maailmalla kaivosyhtiöiden ja paikallisyhteisöjen – usein alkuperäiskansojen yhteisöjen välillä
- Huomioi paikalliset olosuhteet ja paikallisyhteisön tarpeet
- Voivat sisältää: sosio-ekonomisia investointeja, paikallisen kehittämisen foorumeita, rahastoja tai säätiöitä, ympäristövaikutusten hallinnan menetelmiä, infrastruktuurihankkeita, sitoumuksia työllistämiseen tai koulutusohjelmiin, paikallisia yritys yhteistyö / alihankintasopimuksia

CASE Sodankylä CORE-hankkeessa

Kohti kestävämpää
kaivostoimintaa Sodankylässä

Sodankylän kunta on suunnitellut maahanrakennuksen ja sen liittyvän maankäytön suunnittelun ja toteutuksen osittain kestävällä tavalla. Suunnitelma on toteutettu kestävällä tavalla ja ottaa huomioon ympäristön ja ihmisen hyvinvoinnin, mikä osittain liittyy kestävään kaivostoimintaan. Suunnitelma on toteutettu Sodankylän kunnan maahanrakennuksen osana vuonna 2016-2018.

Sodankylän
kaivosohjelma

Regina-hanke 2016-18

2010-luvun
'kaivosbuumi' Kevitsan
voimakas kasvu –
kaivostoiminnan
paikalliset hyödyt?

Sodankylän kunnan
kaivosohjelma
2018–2021

2018

CORE:n haastattelut
arvo-odotuksista

2019-2021

CORE:n haastattelut
vesistöseurannasta

Työpaja
vesistöseurannast
a

2022

Työpajoja & keskusteluja
"kaivossopimuksesta"

Juha M. Kotilainen – Ismo Pölönen – Lasse Peltonen
– Klaus Metsä-Simola

KAIVOSSOPIMUKSET
– SISÄLLÖT, FUNKTIOT JA RISKIT

CORE & PKK hankeyhteistyö:
haastattelut yhteistyömallista,
säätiomallin selvitys

Yhteistyön osa-alueiden kartoitus

Sodankylässä tunnistettiin mahdollisia yhteistyön muotoja:

- Kaivosfoorumi – tarve säännölliselle keskustelulle
- Säännölliset kyselyt kaivosasenteista
- Koulutusyhteistyö
- Vapaehtoisen sponsoroinnin (esim. yhdistykset) koordinointi
- Paikallisten PK-yrittäjien mahdollisuudet yhtiöiden hankinnoissa
- Yhteistoiminnallinen vesistöseuranta kaivosyhtiöiden ja paikallisten sidosryhmien välillä

CORE TIEKARTTA ks.
<http://hdl.handle.net/10138/338545>

Ohuesta osallistumisesta yhteiseen ongelmanratkaisuun

Tiekartta kohti
yhteistoiminnallisempaa Suomea

CORE-hankkeen julkaisuja

- Kotilainen, Juha M., Pölönen, Ismo, Peltonen, Lasse & Metsä-Simola, Klaus (2019). **Kaivossopimukset – Sisällöt, funktiot ja riskit.** *Ympäristöpolitiikan ja -oikeuden vuosikirja XII(2019):7-41.*
- Johanna, Leino, and Eija Miettinen (2020). **Malminetsintä, hyväksyttävyyys ja osallistumismahdollisuudet : tapauksena Heinäveden malminetsintäkonflikti.** *Ympäristöpolitiikan ja -oikeuden vuosikirja XIII(2020): 265-367.*
- Kotilainen, Juha M., Lasse Peltonen, and Rauno Sairinen (2021). **Yhteistoiminnallinen ympäristöhallinta erityispiirteinen ja sovelluksineen.** *Ympäristöpolitiikan ja -oikeuden vuosikirja XIV(2021): 9-47.*
- Heinilä, Aleks, Ismo Pölönen, and Antti Belinskij (2021). **Yhteistoiminnallisuus ympäristöoikeudellisissa suunnittelumenettelyissä.** *Ympäristöpolitiikan ja -oikeuden vuosikirja XIV 2021:261-326.*
- Kotilainen, Juha M. & Peltonen, Lasse (2022). **Community Benefit Agreements in the Nordic Mining Context: local opportunities for collaboration in Sodankylä, Finland.** *Resources Policy 00:00-00.*
- Peltonen, Lasse, and Jonna Kangasoja (2022). **Ympäristösovittelu.** Teoksessa Ervasti, Kaius & Attias, Miriam (Toim.) *Sovittelu ja sen sovellukset.* Helsinki: Edita, s. 253-271.
- Peltonen, Lasse ym. (2022) **Ohuesta osallistumisesta yhteiseen ongelmanratkaisuun. Tiekartta kohti yhteistoiminnallisempaa Suomea (CORE tiekartta)**
<http://hdl.handle.net/10138/338545>

Kiitos!

lasse.peltonen@uef.fi

collaboration.fi

@core_STN

@collaborationfi

Project: CORE - Collaborative remedies for fragmented societies - Facilitating the collaborative turn in environmental decision-making

